

ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
Γ΄ ΤΑΞΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΚΑΙ Δ΄ ΤΑΞΗΣ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΔΕΥΤΕΡΑ 10 ΙΟΥΝΙΟΥ 2019 - ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ:
ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ

A1. α.

1. Λάθος
2. Σωστό
3. Σωστό
4. Λάθος
5. Σωστό

β.

1. «Ἄτε δὴ οὖν οὐ πάνυ τι σοφὸς ὢν ὁ Ἐπιμηθεὺς ἔλαθεν αὐτὸν καταναλώσας τὰς δυνάμεις εἰς τὰ ἄλογα»
2. «ἔρχεται Προμηθεὺς ἐπισκεψόμενος τὴν νομὴν»
3. «Ἀπορία οὖν σχόμενος ὁ Προμηθεὺς ἦν τίνα σωτηρίαν τῷ ἀνθρώπῳ εὔρου»
4. « Τῷ δὲ Προμηθεῖ εἰς μὲν τὴν ἀκρόπολιν τὴν τοῦ Διὸς οἴκησιν οὐκέτι ἐνεχώρει εἰσελθεῖν — πρὸς δὲ καὶ αἱ Διὸς φυλακαὶ φοβεραὶ ἦσαν»
5. « καὶ ἐκ τούτου εὐπορία μὲν ἀνθρώπῳ τοῦ βίου γίνεται»

B1. Ο Επιμηθέας είναι αδελφός του Προμηθέα, γιος του Τινάνα Ιαπέτου και της Ωκεανίδας Κλυμένης ή της θεάς Θέτιδος. Το όνομά του φανερώνει αυτόν που πρώτα ενεργεί και μετά σκέφτεται, αντίθετα από το όνομα του αδελφού του Προμηθέα, ο οποίος πρώτα σκέφτεται και μετά ενεργεί.

Παρά τις αρχικές καλές προθέσεις του να βοηθήσει στη δημιουργία των θνητών όντων, διανέμοντας τις απαραίτητες ιδιότητες για την επιβίωσή τους με το πέρασμά τους από το εσωτερικό της γης στο φως, δεν κατάφερε να ανταποκριθεί σε αυτή την αποστολή, επιβεβαιώνοντας τη φήμη του ονόματός του. Ο Επιμηθέας, μια και δε φημιζόταν για τη σοφία του («οὐ πάνυ τι σοφὸς ὢν») σπατάλησε όλες τις δυνάμεις στα άλογα όντα και άφησε το γένος των ανθρώπων «γυμνόν τε καὶ ἀνυπόδητον καὶ ἄστρωτον καὶ ἄοπλον». Μάλιστα, αφού διαπίστωσε το λάθος του, δεν ήταν σε θέση να το διορθώσει, καθώς βρισκόταν σε πλήρη αμηχανία και σύγχυση για το τι πρέπει να κάνει («ἠπόρει ὅτι χρήσαιτο», «Ἄποροῦντι»). Έτσι, το ανθρώπινο γένος, εξαιτίας της απρονοησίας του Επιμηθέα, έμεινε ακόσμητο με κίνδυνο τον αφανισμό του, μια και δε θα ήταν σε θέση να αντιμετωπίσει τους κινδύνους που θα συνόδευαν την άφιξή του στην επιφάνεια της γης.

Από τα παραπάνω διαπιστώνουμε πως ο Επιμηθέας δε φρόντισε με σύνεση και προσοχή το σημαντικό ρόλο που ανέλαβε, παρά το γεγονός ότι στα πρώτα στάδια κόσμησης των άλογων όντων επέδειξε εργατικότητα, όρεξη και ζήλο. Ο ρόλος του Επιμηθέα φάνηκε σπουδαίος στη διανομή δυνάμεων στα άλογα όντα, ωστόσο γρήγορα αποδείχτηκε η έλλειψη οργάνωσης και η βιασύνη στις κινήσεις του, στοιχεία που φανερώνουν τον χαρακτήρα του. Ωστόσο, το λάθος του Επιμηθέα έρχεται να τονίσει τη διαφορά του από τον αδελφό του, Προμηθέα, στον τρόπο σκέψης και δράσης τους, καθώς ο τελευταίος καλείται να σώσει το γένος των ανθρώπων, μετά το μοιραίο λάθος του αδελφού του.

B2. Ο Προμηθέας, προκειμένου να σώσει το γένος των ανθρώπων, μετά το μοιραίο λάθος του Επιμηθέα να το αφήσει γυμνό, ανυπόδητο, άστρωτο και άοπλο, τη στιγμή που τα υπόλοιπα ζώα ήταν εξοπλισμένα με πληθώρα δυνάμεων (ταχύτητα, μέγεθος, δύναμη κτλ.), αποφασίζει να κλέψει την έντεχνο σοφία και τη φωτιά από τη θεά Αθηνά και τον θεό Ήφαιστο.

Η **έντεχνος σοφία** αποτελεί τη σοφία που εμπεριέχει τη τέχνη, δηλαδή τη δεξιότητα σε κάποια τέχνη, όπως είναι η γλυπτική, η μεταλλουργία κτλ. και δε συνδέεται με τη φιλοσοφία. Αφορά αυτό που σήμερα θα λέγαμε «υλικοτεχνικό πολιτισμό» και όχι τον πνευματικό πολιτισμό. Όλες αυτές οι γνώσεις, όμως, που μπορεί να προσφέρει η έντεχνος σοφία στον άνθρωπο δεν θα είχαν καμία αξία χωρίς τη παράλληλη χρήση της **φωτιάς**. Η φωτιά αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για την ανάπτυξη του υλικοτεχνικού πολιτισμού, αφού μόνο με τη βοήθειά της ο άνθρωπος θα καταφέρει να αναμείξει κάθε υλικό για την κατασκευή κάθε τεχνολογικού επιτεύγματος. Έτσι, ο Προμηθέας μπαίνει κρυφά στο κοινό οίκημα της Αθηνάς και του Ήφαιστου, όπου εξασκούσαν τη τέχνη τους, και κλέβει αυτά τα δύο πολύτιμα δώρα («εις δὲ τὸ τῆς Ἀθηνᾶς καὶ Ἡφαίστου οἶκημα τὸ κοινόν, ἐν ᾧ ἐφιλοτεχνεῖτην», «κλέπτει Ἡφαίστου καὶ Ἀθηνᾶς τὴν ἔντεχνον σοφίαν σὺν πυρί»).

Στο απόσπασμα αναφέρεται πως πρόθεση του Προμηθέα ήταν να κλέψει και την **πολιτική τέχνη** (ή αρετή) και να τη δωρίσει στους ανθρώπους. Ωστόσο, αυτή ήταν καλά φυλαγμένη στο οίκημα του Δία, την ακρόπολη, και ήταν αδύνατο να μπει, μια και οι φρουρές, το Κράτος και η Βία, ήταν φοβερές («Τῷ δὲ Προμηθεΐ εἰς μὲν τὴν ἀκρόπολιν τὴν τοῦ Διὸς οἴκησιν οὐκέτι ἐνεχώρει εἰσελθεῖν ἔτι πρὸς δὲ καὶ αἱ Διὸς φυλακαὶ φοβεραὶ ἦσαν»). Αυτό φανερώνει την πρόθεση του Προμηθέα για ακόμη μεγαλύτερη ευεργεσία στο γένος των ανθρώπων. Η πολιτική τέχνη αποτελούσε την ικανότητα πολιτικής και κοινωνικής οργάνωσης των ανθρώπων, μια ικανότητα απαραίτητη για την ομαλή και οργανωμένη συμβίωση των ανθρώπων στο πλαίσιο μιας πόλης.

Η αξία που αποδίδεται στην έντεχνο σοφία είναι πολύ σημαντική, μια και είναι αυτή, όπως αποδεικνύεται και στη συνέχεια, που θα εξασφαλίσει σε πρώτο στάδιο την επιβίωση του ανθρώπου και τη δημιουργία πολιτισμού. Η αξία, όμως, της πολιτικής τέχνης παρουσιάζεται ως πολύ μεγαλύτερη, καθώς αυτή φυλάσσεται στο οίκημα του Δία, την ακρόπολη. Στο σημείο αυτό παρουσιάζεται με ανθρωπομορφικό τρόπο η κατοικία των θεών, καθώς φαίνεται πως και στο βασίλειο των θεών (όπως και στις κοινωνίες των ανθρώπων) υπάρχει η ακρόπολη. Αυτή αποτελεί το πλέον ιερό και προστατευμένο τμήμα της πόλης, κάτι που φανερώνει και την τεράστια αξία της πολιτικής τέχνης, η οποία φυλασσόταν εκεί.

B3.

- α. Σωστό
- β. Σωστό
- γ. Λάθος
- δ. Σωστό
- ε. Λάθος

B4.

εἰμαρμένη: μερίδιο
ἐξιέναι: εισιτήριο
ἔσχε: σχήμα
κλέπτει: κλεψύδρα
λαθών: λήθη

B5. Στο απόσπασμα από το έργο του Πλάτωνα *Πρωταγόρας*, ο Προμηθέας παρουσιάζεται ως ευεργέτης του ανθρώπινου γένους. Είναι αυτός που κατάφερε να κλέψει τα θεϊκά δώρα, την έντεχνο σοφία και τη φωτιά, και να τα χαρίσει στους ανθρώπους, εξασφαλίζοντας τη σωτηρία

τους και τη δημιουργία πολιτισμού. Χάρη σε αυτά τα δώρα ο άνθρωπος κατάφερε να αντισταθμίσει όλες τις ελλείψεις του σε σχέση με τα υπόλοιπα ζώα· μπόρεσε να βρει τροφή, να κατασκευάσει στρωσίδια, ενδύματα και υποδήματα, να αποκτήσει σοφία και γενικότερα να αποκτήσει αφθονία για τη ζωή του («Τὴν μὲν οὖν περὶ τὸν βίον σοφίαν ἄνθρωπος ταύτη ἔσχευ», «καὶ ἐκ τούτου εὐπορία μὲν ἀνθρώπῳ τοῦ βίου γίγνεται»). Ωστόσο, εξαιτίας αυτής της ευεργεσίας, ο Προμηθέας παραπέμφθηκε σε δίκη για κλοπή και τιμωρήθηκε αυστηρά. Ομοίως, στο παράλληλο κείμενο του Αισχύλου *Προμηθεὺς δεσμώτης*, ο Προμηθέας αναφέρει πως ο ίδιος και μόνο δώρισε στον άνθρωπο κάθε τέχνη που γνωρίζει και που τον βοήθησε στη ζωή του· φάρμακα για την καταπολέμηση ασθενειών, την μαντική τέχνη για την ερμηνεία υπερφυσικών φαινομένων και τρόπους αξιοποίησης μετάλλων, όπως ο μπρούτζος, το σίδηρο, το ασήμι, το χρυσάφι.

Στο απόσπασμα από το έργο του Πλάτωνα, η αφήγηση ανήκει στον Πρωταγόρα, ο οποίος αναφέρει τα δώρα του Προμηθέα στον άνθρωπο και την πρόθεσή του να του προσφέρει όσα περισσότερα γίνεται (μαζί με την πολιτική τέχνη), ενώ στο απόσπασμα από το έργο του Αισχύλου, ο Προμηθέας παρουσιάζεται να μιλά ο ίδιος, απευθυνόμενος στο χορό των Ωκεανίδων, απαριθμώντας τις καθοριστικής σημασίας εφευρέσεις του και τη προσφορά του στο ανθρώπινο γένος. Στο έργο του Πλάτωνα ο Προμηθέας παρουσιάζεται προσηλωμένος στο στόχο του και με αγωνία για τη σωτηρία των ανθρώπων. Στο παράλληλο κείμενο παρουσιάζεται να μιλά με θυμό για την αδικία που υπέστη από τη σκληρή τιμωρία του Δία παρά τα όσα κατάφερε να εξασφαλίσει στον άνθρωπο. Και στα δύο αποσπάσματα ο Προμηθέας συμβολίζει τον δυνατό άνθρωπο που κόντρα σε κάθε εξουσία θα κάνει αυτό που θεωρεί σωστό και δίκαιο. Η τραγικότητα αυτού του ήρωα είναι εμφανής, καθώς τιμωρείται για ένα λάθος για το οποίο δεν ευθύνεται άμεσα (την έλλειψη δυνάμεων του ανθρώπου), ενώ η τιμωρία του είναι σκληρή και βρίσκεται σε αντίθεση με το μέγεθος της ευεργεσίας του.

Τέλος, πρέπει να υπογραμμιστεί ο διαφορετικός τρόπος θεώρησης του Πρωταγόρα και του Αισχύλου απέναντι στα δώρα του Προμηθέα. Ενώ ο Αισχύλος κάνει εκτενή αναφορά στα δώρα του Προμηθέα, ο Πρωταγόρας κάνει μια απλή αναφορά σε αυτά, καθώς τον ενδιαφέρει να αναδείξει τη σημασία της πολιτικής και κοινωνικής οργάνωσης των πόλεων, κάτι που θα επιτευχθεί με την πολιτική τεχνική, υποβαθμίζοντας κατά κάποιον τρόπο τα προμηθεϊκά δώρα σε σχέση με το δώρο που θα κάνει αργότερα ο Δίας στους ανθρώπους (πολιτική τέχνη), εξασφαλίζοντας μια για πάντα τη σωτηρία τους.

Γ1. Εγώ είμαι απλός άνθρωπος, γνωρίζω όμως ότι είναι καλύτερο με βάση την ίδια του τη φύση να διδαχθεί το αγαθό, και δεύτερον (να διδαχθεί) περισσότερο από αυτούς που πράγματι γνωρίζουν καλά κάτι σωστό, παρά από αυτούς που κατέχουν την τέχνη της εξαπάτησης. Ίσως μιλώ με λόγια που δε μοιάζουν με αυτά των σοφιστών· ούτε είναι άλλωστε αυτός ο σκοπός μου.

Γ2. Για τον Ξενοφώντα οι σοφιστές δεν προσφέρουν τίποτα χρήσιμο και ενάρετο στους νέους. Τους κατηγορεί ότι μιλούν και γράφουν για ανούσια θέματα που δημιουργούν στους νέους απολαύσεις χωρίς νόημα και ουσία. Θεωρεί πως οι νέοι χάνουν το χρόνο τους με τους σοφιστές, καθώς τους απομακρύνουν από χρήσιμα πράγματα και αποτελούν γι' αυτούς κακή εκπαίδευση. Τέλος, αναφέρει πως το ύφος των σοφιστών είναι εξεζητημένο, ο λόγος τους κενός, δεν οδηγούν τους νέους στην αρετή και τους κατηγορεί ότι τους εξαπατούν με την τέχνη τους.

Γ3. α.

ἄνδρα: ἄνδρας

ὄντιν': οὐστίνας

γράμματα: γράμμα

ὄν: οὐ

β. έωράκαμεν, έποίησαν, παρέχονται
ΐδωμεν, ποιήσωσι, παράσχωσι

Γ4.α.

όνόματα μέν γάρ ούκ άν παιδεύσειε, γνῶμαι δέ, ει καλῶς ἔχιοιεν: ο υποθετικός λόγος εκφράζει την απλή σκέψη του λέγοντος.

Προσδοκώμενο

Υπόθεση: **άν** καλῶς ἔχῳσι

Απόδοση: ού **παιδεύσει**

Στην απόδοση θα μπορούσε να διατηρηθεί η δυνητική Ευκτική (ούκ άν παιδεύσειε) ως έγκλιση ισοδύναμη με μελλοντική έκφραση.

β. πολλά αὐτοῖς γέγραπται: Η σύνταξη είναι παθητική και αττική (το υποκείμενο πολλά δε συμφωνεί με το ρήμα γέγραπται)

Μετατροπή: Αὐτοῖ γεγράφασι πολλά.

Κυριακή Θεοδοσιάδου,
Φιλολόγος, υπ. Διδάκτωρ Παιδαγωγικής ΠΔΜ

φιλολογικό διδασκαλείο